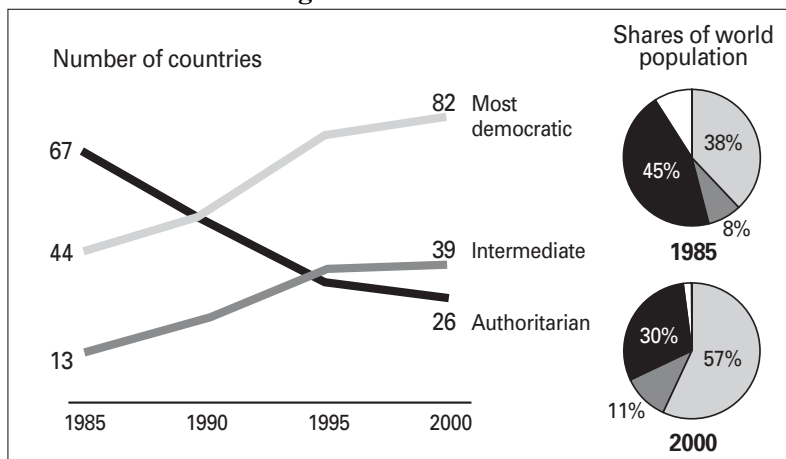

Opgave 3 VN-Ontwikkelingsprogramma UNDP: Democratie en ontwikkeling

figuur 1

Aantal landen naar regime

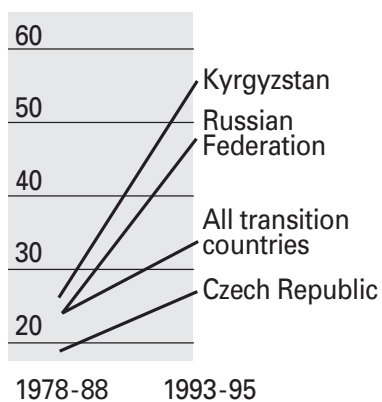

bron: Human Development Report 2002

figuur 2

Inkomensongelijkheid in jonge democratieën

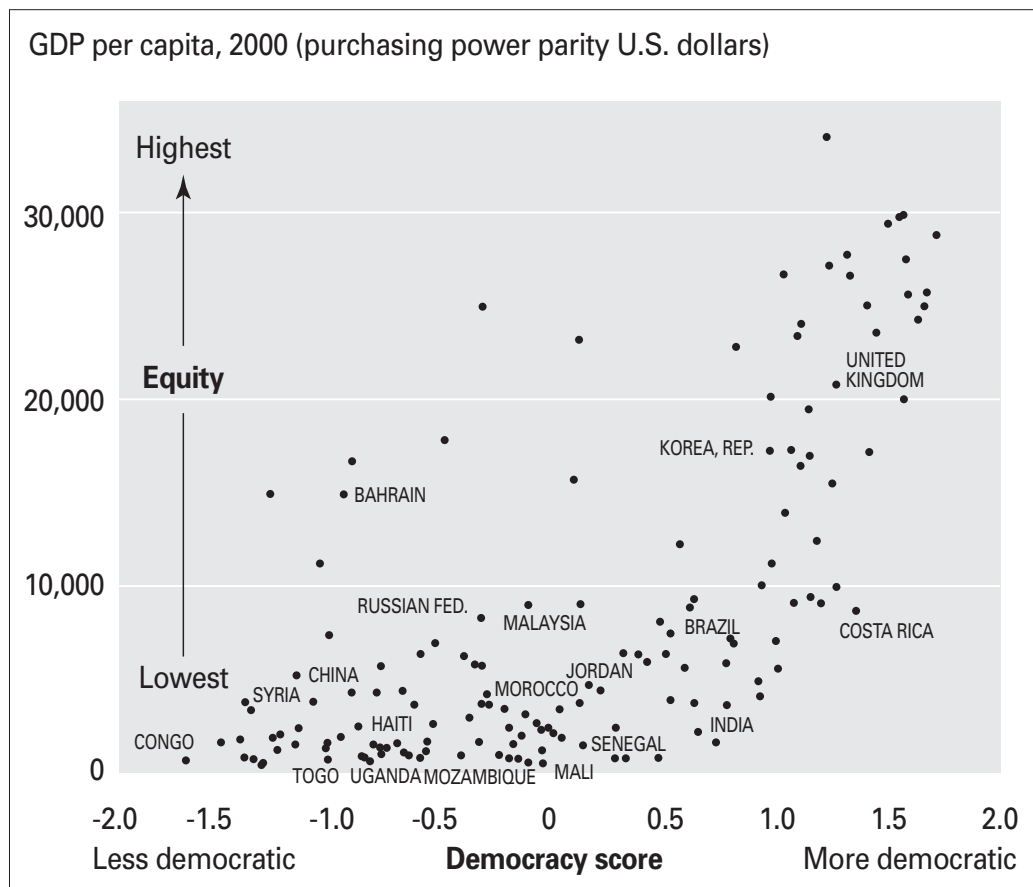
Gini coefficient of per capita income

bron: Human Development Report 2002

Eindexamen maatschappijleer vwo 2004-I

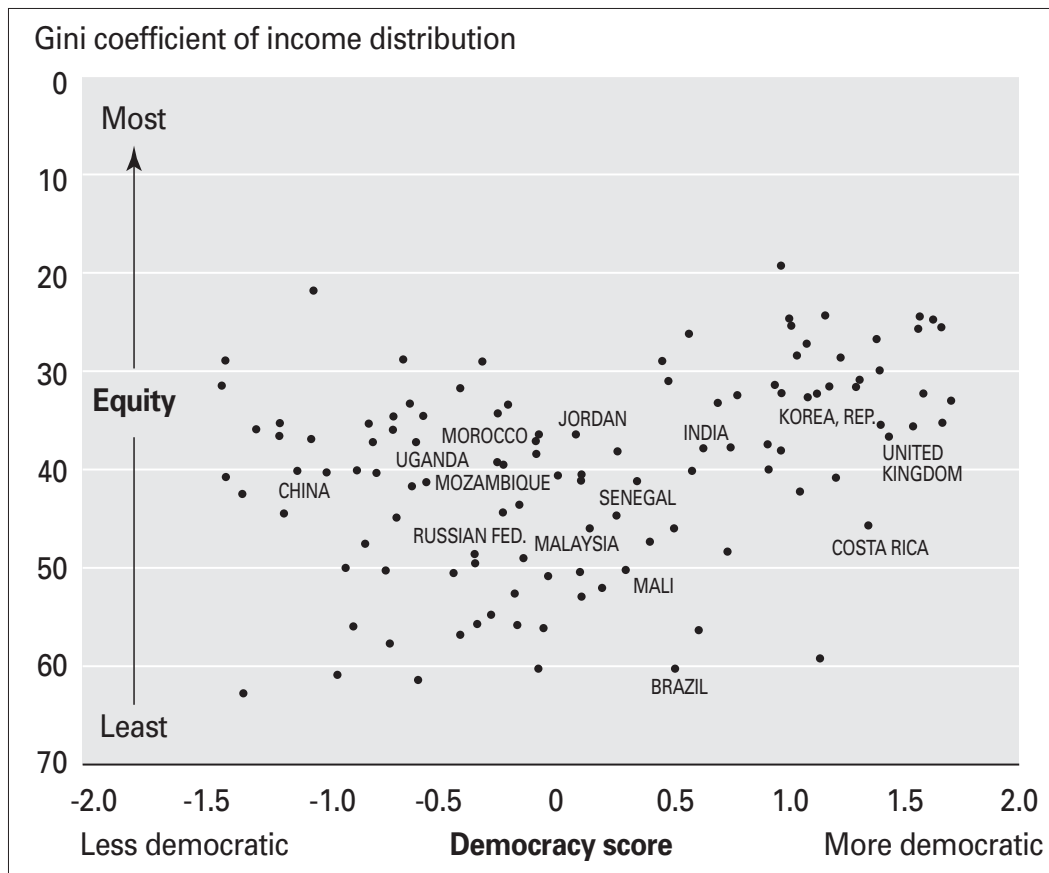
figuur 3

bron: Human Development Report 2002

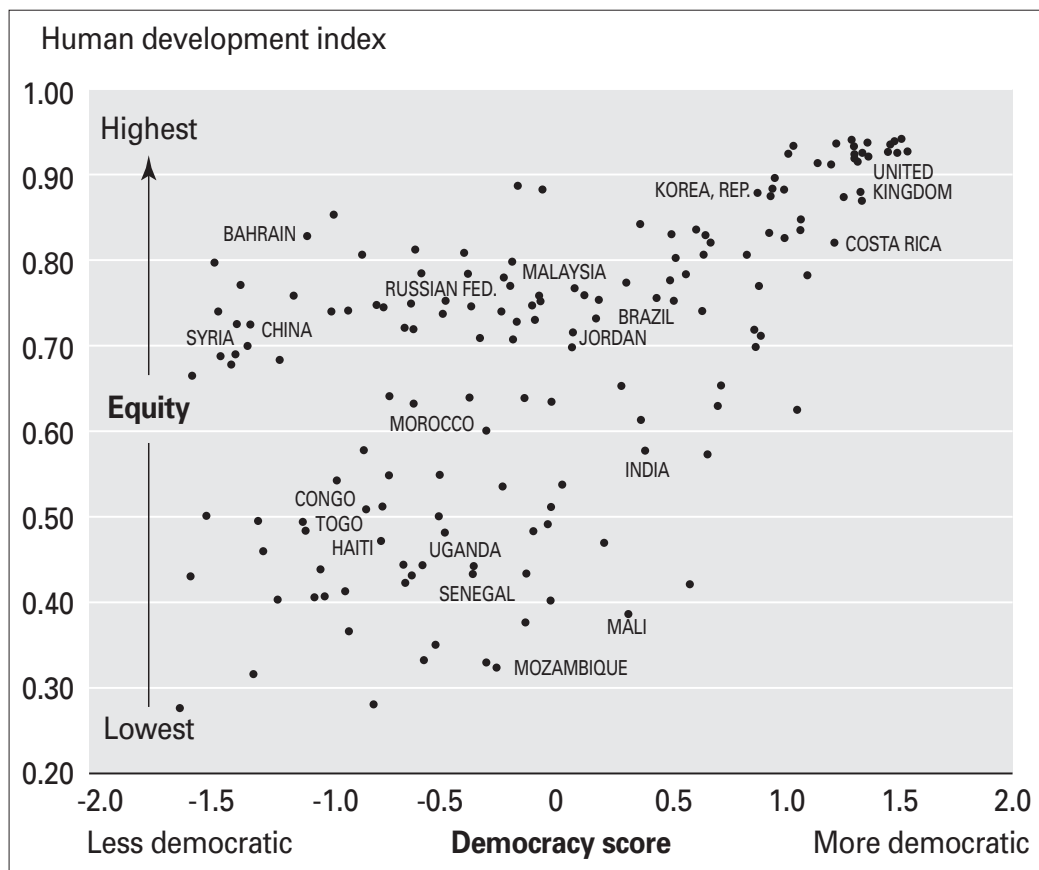
Eindexamen maatschappijleer vwo 2004-I

figuur 4

bron: Human Development Report 2002

figuur 5

bron: Human Development Report 2002

tekst 6

Democratie in de wereld

HOOFDARTIKEL

Politiek speelt een sleutelrol. De inrichting van de politieke instituties en de wijze waarop de politieke macht wordt uitgeoefend, zijn van enorme invloed op de menselijke ontwikkeling. Overal ter wereld willen mensen vrij zijn om beslissingen te kunnen nemen, hun mening te geven en deelgenoot te zijn van de maatschappij waarin ze leven. Politiek is minstens zo belangrijk voor een succesvol ontwikkelingsproces als economie. Democratisch bestuur, op alle niveaus van de samenleving, vormt een onmisbaar element in het streven naar armoedebestrijding.

Deze vaststelling in het jaarlijkse *Human Development Report* van de VN-organisatie voor ontwikkeling (UNDP), dat gisteren is uitgekomen, is een doorbraak (...). Anders dan autoritaire leiders graag beweren, is er geen empirisch bewijs te vinden dat democratieën slechtere economische prestaties leveren dan dictatoriale vormen van bestuur. Daarentegen zijn democratisch bestuurd landen aantoonbaar beter in de aanpak van sociale noden en crises. In democratieën is de levensverwachting hoger en de kans op hongersnoden kleiner. Maatschappelijke chaos, geweld, oorlogen en burgeroorlogen komen er veel minder voor. Democratische deelname van burgers

aan het bestuur is een doel voor menselijke ontwikkeling op zichzelf en niet louter een middel om een ontwikkelingsdoel te

35 bereiken. Niet alleen in de rijke westerse landen, maar ook in ontwikkelingslanden.

bron: NRC Handelsblad van 25 juli 2002

tekst 7

Verwacht niet te veel van democratie

Floris van Straaten

De democratie in de wereld is in het slop geraakt, concludeert het UNDP, de ontwikkelingsorganisatie van de Verenigde Naties, in een deze week verschenen
5 rapport. UNDP-chef Mark Malloch Brown riep de internationale gemeenschap dan ook op gezamenlijk te streven naar een 'tweede golf' van democratisering (Opiniepagina, 24 juli).
10 Dat klinkt loffelijk, om niet te zeggen politiek correct. Welk fatsoenlijk mens zou zich nu tegen meer democratie willen verzetten? Toch vallen er wel degelijk kritische kanttekeningen te plaatsen bij de
15 oproep van het UNDP. Een van de zaken waarop het UNDP-rapport maar mondjesmaat ingaat, is de vraag *waarom* de democratie in veel ontwikkelingslanden nu eigenlijk zo pover
20 functioneert. Zonder een antwoord daarop, lijkt zo'n 'tweede golf' tot mislukken gedoemd. Het UNDP stipt ter verklaring kort de
25 wijdverbreide corruptie onder politici en ambtenaren aan en het feit dat lokale elites zich nogal eens meester maken van democratische instituties. Zulke praktijken, zo leert de ervaring echter, laten zich heel
30 moeilijk uitroeien als ze eenmaal wortel hebben geschoten. Ernstiger is dat het UNDP geen woord vuil maakt aan de omstandigheid dat de eigen
35 oeroude bestuurlijke tradities in veel ontwikkelingslanden op gespannen voet staan met de in het westen ontwikkelde vorm van democratie. Democratie is geen
40 pasklare jas voor ieder land. Vooral in Afrika, het Midden-Oosten en Azië spelen etnische en tribale leiders nog altijd een hoofdrol, vooral op het platteland. Dat doen ze vaak achter een façade van democratische
45 instellingen, maar op een wijze die verder niet veel met democratie heeft uit te staan. Of buitenstaanders dat nu leuk vinden of niet, ze zullen zulke lokale, meestal nogal
50 autoritair ingestelde leiders wel serieus moeten nemen. Ook onderschat de VN-organisatie de gevolgen van beschaamde verwachtingen bij de bevolking. In een land als Pakistan, dat

van 1988 tot 1999 op papier democratisch was, vulden de gekozen politici zo schaamteloos hun zakken dat er een zucht van opluchting klonk toen generaal
55 Musharraf de macht greep. Met diep wantrouwen bezien de meeste Pakistanen dan ook elk nieuw democratisch experiment, al heeft de militaire regering er zelf evenmin veel van gebakken. Maar juist wegens de
60 pretenties van een democratie voor alle burgers, leidt een democratische mislukking tot cynisme over de politiek. Des te moeilijker wordt het daarna een land weer warm te krijgen voor de democratie.
65 Het UNDP suggereert in zijn rapport dat ontwikkelingslanden beter af zijn met een democratisch bewind. Democratie helpt immers hongersnoden voorkomen. Uit vrees voor de kiezers komen gekozen politici
70 sneller in actie dan hun autoritaire collega's. Democratie is ook een betere waarborg voor politieke stabiliteit en het biedt mensen zeggenschap over hun eigen lot, zo stelt het UNDP-rapport.
75 Dat moge zo zijn, maar Afrikanen of Aziaten die ervan uitgaan dat wanneer ze maar eenmaal een democratisch bestuur hebben ze wel snel welvarend worden, hebben een goede kans bedrogen uit te
80 komen. Ook het UNDP zelf erkent dat er geen enkel direct causaal verband is aangetoond tussen democratie en welvaart. Veelzeggend is een vergelijking tussen de
85 giganten China en India, die zich 50 jaar geleden ruwweg op hetzelfde niveau bevonden. Het autoritair bestuurde China ligt, mede door een verlicht beleid op het gebied van onderwijs en volksgezondheid, in sociaal-economisch opzicht ver voor op
90 het democratische India, dat juist op deze terreinen slecht heeft gepresteerd. Malloch Brown pleit ervoor de democratie snel te introduceren in de Arabische wereld. Dat lijkt een onzeker avontuur. Zeker bij
95 economische tegenwind kunnen islamitische fundamentalisten in sommige landen heel wel een meerderheid halen. Dan dringt zich, net als in Algerije in 1992, een duivels dilemma op: moet zo'n uitslag worden
100 gerespecteerd (...)?

Eindexamen maatschappijleer vwo 2004-I

havovwo.nl

Ten slotte gaat het UNDP voorbij aan een minder plezierig aspect van democratische stelsels: hun naar binnen gekeerde, op het eigen belang gerichte aard. (...)

105 Malloch Brown en de auteurs van het UNDP-rapport zullen op al deze punten ongetwijfeld betogen dat autoritaire regimes niets beters hebben te bieden dan democratische. Met de geschiedenis in de
110 hand kunnen ze bovendien op goede gronden beweren dat de slechtste autoritaire regimes nog altijd veel rampzaliger waren dan de slechtste democratische. Daar valt

bron: NRC Handelsblad van 26 juli 2002

115 weinig tegen in te brengen, maar toch kan betoogd worden dat een autoritair bewind niet per definitie slechter is dan een (pseudo-)democratische regering. Het verband tussen ontwikkeling en democratie is helaas nog weinig eenduidig. Zelfs de
120 vurigste aanhanger van de democratie doet er in elk geval goed aan te onderkennen dat er ook aan de heerschappij van het volk nadelen kunnen kleven.

Floris van Straaten is redacteur van NRC Handelsblad

■ Opgave 3 VN-Ontwikkelingsprogramma UNDP: Democratie en ontwikkeling

Het UNDP (United Nations Development Programme) is de ontwikkelingsorganisatie van de Verenigde Naties. Het ontwikkelingsprogramma van de VN is één van de grootste multilaterale verschaffers van ontwikkelingsgeld. Het programma steunt ontwikkelingsprojecten overal ter wereld. Het UNDP geeft jaarlijks het *Human Development Report* uit. Eén van de doelstellingen van de VN waaraan het UNDP een directe bijdrage levert, is het bevorderen van sociale vooruitgang en betere levensomstandigheden van mensen. Anders geformuleerd: het bereiken van internationale samenwerking bij het oplossen van economische, sociale, culturele en humanitaire problemen.

- 4p 27 Noem twee andere doelstellingen van de VN en leg uit dat de activiteiten van het UNDP in deze doelstellingen van de VN goed passen.

Een punt van kritiek op de hulpverlening via de VN is dat de effectiviteit van de VN en haar organisaties te wensen overlaat.

- 2p 28 Beschrijf twee factoren die een effectief optreden van de VN belemmeren.

Als voordeel van multilaterale hulp via de VN boven bilaterale hulp van een land wordt wel genoemd de betere afstemming van de hulp op de behoeften van de ontvangende landen.

- 2p 29 Noem nog een ander voordeel voor ontwikkelingslanden van multilaterale hulpverlening en plaats hierbij ook een kritische kanttekening.

Het UNDP geeft onafhankelijke onderzoekers sinds 1990 de opdracht om jaarlijks in kaart te brengen hoe het met de ontwikkeling is gesteld. 'Deepening democracy in a fragmented world' is het thema en de titel van het *Human Development Report 2002* van het UNDP. In de figuren 1 tot en met 5 zijn enkele uitkomsten van het rapport grafisch voorgesteld.

- 3p 30 Geef voor de hieronder volgende uitspraken telkens aan of deze een juiste of onjuiste weergave vormen van de grafische voorstellingen. Licht de antwoorden telkens kort toe en verwijst daarbij naar de gebruikte figuur of figuren.

A Een democratisch land is in alle gevallen rijk en een rijk land is in alle gevallen democratisch.

B Democratisch bestuur leidt tot meer inkomensgelijkheid, zowel in jonge als in oudere democratieën.

C De wereld wordt steeds democratischer.

Zie figuur 5.

VN-onderzoekers hebben in hun rapport gewerkt met een zogeheten 'democracy score'.

- 4p 31 Geef twee manieren waarop die 'democracy score' geoperationaliseerd zou kunnen zijn.

In het Human Development Report wordt per land de Human Development Index (afgekort: HDI) in kaart gebracht. Nederland staat in 2002 op de lijst van landen op de achtste plaats, Sierra Leone neemt de 173^e en laatste plaats in.

De Human Development Index is gebaseerd op de volgende indicatoren van 'ontwikkeling': inkomen, levensverwachting, gezondheid en onderwijs. Deze operationalisering komt overeen met de economische en de sociale dimensie van het begrip 'ontwikkeling'. Het begrip 'ontwikkeling' omvat daarnaast ook andere dimensies.

- 4p 32 Welke twee andere dimensies van 'ontwikkeling' (die niet in de Human Development Index zijn opgenomen) zijn te onderscheiden? Licht je antwoorden toe met een voorbeeld.

Eindexamen maatschappijleer vwo 2004-I

Het Human Development Report van het UNDP stelt vast, dat “democratisch bestuur op alle niveaus van de samenleving een onmisbaar element in het streven naar armoedebestrijding is.” (regel 12-19 in tekst 6) Deze constatering sluit aan bij één van de criteria die de Nederlandse overheid hanteert voor het aangaan van een langdurige hulprelatie met arme landen. Op grond van een aantal criteria heeft Nederland met ongeveer 20 arme landen een langdurige hulprelatie.

- 2p **33** Leg de relevantie van het UNDP-rapport uit voor dit kenmerk van het Nederlandse ontwikkelingsbeleid.

Democratie is “geen pasklare jas voor ieder land.” ... Men zal “lokale, meestal nogal autoritair ingestelde leiders wel serieus moeten nemen.” (regels 36-47 in tekst 7) Dit is een voorbeeld om bij ontwikkelingssamenwerking toch vooral rekening te houden met de traditionele lokale cultuur. In het verleden zijn ontwikkelingsprojecten mislukt wanneer te weinig rekening is gehouden met de lokale cultuur.

- 2p **34** Noem twee manieren waarop rekening kan worden gehouden met de lokale cultuur bij de uitvoering van ontwikkelingsprogramma's.

Democratie is goed voor een land. Dat is, kort gezegd, de strekking van het *Human Development Report 2002* van het UNDP. Niettemin worden in tekst 7 kritische kanttekeningen geplaatst bij het streven naar een ‘tweede golf van democratisering’.

- 4p **35** Schrijf een kort betoog over de volgende stelling: “Democratie is een voorwaarde voor menselijke ontwikkeling.”
Verwerk in je betoog drie argumenten of gegevens die je kunt ontleen aan de teksten 6 en 7 en/of de figuren 3 tot en met 5.